

Lőrincz József

születésének 100. évfordulójára¹

A volt tanítványok és kollégák nevében tisztelettel hajtunk fejet a 100 évvel ezelőtt született nagy pécsi pedagógus egyéniség, Lőrincz József emléke előtt.

Ki is volt Lőrincz József? A volt tanítványok Lőrincz tanár úrban az embert, az atyai jó barátot, és a nagy tanáregyéniséget egyaránt tisztelték. Természetesen volna olyan tanítvány is, aki azt mondaná, hogy Lőrincz József személye jelentette számára az iskolához, az ifjúsághoz való hűséget, a mélységes humanizmust, az igazi emberi kapcsolatokat. Mások azt emelnék ki, hogy utánozhatatlan az az egyszerű természetesség, ahogyan mozgott a fiatalok között. Ismét mások – elsősorban volt tanítványaiból lett kollégai – azt hangsúlyozzák, hogy diákként, tanárként is mindig szellemi irányító, barát, példakép volt számukra.

Lőrincz József 1919. november 2-án Zomborban született. Szülei három évvel később Pécsre költöztek, így az elemi iskola első négy osztályát a Felsővámház utcai elemi iskolában végezte. 1930-tól a Széchenyi István reálgimnáziumban tanult, ahol 1938-ban érettségizett. A pécsi Erzsébet Tudományegyetem bölcsészettudományi karán tanult tovább, ahol egy évet fejezett be és a következő tanévben – a bölcsészkar megszűnése miatt – a szegedi tudományegyetem hallgatója lett. Az egyetemi tanulmányokat követő gyakorló tanári évét – az 1942/43-as tanévben – a pécsi Fémipari Szakiskola Felsőipari tagozatán abszolválta. 1943 júniusában, diplomájával egy időben középiskolai tanári kinevezését is megkapta. A „Fémipariban” kezdett tanítani: először irodalmat, később történelmet.

1943 októberétől 1944 novemberéig katonai szolgálatot teljesített. Leszerelése után folytatta oktató-nevelő munkáját, igen nehéz körülmények között, mert az iskola épületét az átvonuló katonai csapatok vették igénybe. Tankönyv nem volt, házilag sokszorosított jegyzetekből tanultak a diákok, azokból a jegyzetekből, amit otthon felesége gépelt. Tantárgyán kívül emberséget és tisztességet is „tanított”, ami bizonyos

*Bartha Árpád megemlékezése: Elhangzott 1989. október 30-án Pécsen a Nevelők Házában, a Magyar Pedagógiai Társaság Pécs-Baranyai Tagozatának „Jeles Pécsi Pedagógusok Emlékezete” c. emlékülésén.

időszakokban – gondoljunk csak az ötvenes évek első felére – nem volt kockázatmentes vállalkozás.

1949-ben vette át az iskola a diákothont. Lőrincz tanár úr életében ez jelentős változást hozott. Előbb nevelőtanárként, majd 1954-től kollégiumi igazgatóként szolgálta az iskolát. Délelőtt az iskolában tanított, este kollégiumi munkáját végezte takarodóig.

Közismert volt sportszeretetről. Így nem véletlen, hogy a felsőiparisták hamarosan megalakították a labdarugó szakosztályt és 1947-ben országos középiskolai bajnokságot nyertek. A szakosztály működtetéséért és fenntartásáért nagyon sokat tett.

Az 1951-ben beindult technikusképzést fontos oktatáspolitikai lépésnek tekintette. Úgy érezte, hogy a technikum az az oktatási forma, amely sokoldalú embereket képzett az ipar szükségleteinek megfelelően. Nem értett egyet a szakközépiskolai modellel, amely egyetlen szakmára szűkítette le a képzést. Ezt az oktatási formát sohasem tartotta kielégítőnek. A későbbiekben, amikor erre lehetősége nyílt, szakmai értekezleteken a technikumok visszaállításáért emelt szót.

1962 őszétől már ő az iskola vezetője. Tanítványait, beosztottait, kollégáit egyenrangú partnernek tekintette. Noha mindig egy személyben döntött – vállalva ezzel a mindenkori felelősséget -, fontosabb kérdésekben mindig kikérte a legilletékesebb munkatársak véleményét. Az iskolai szakmai, kulturális és sportsikerei, volt tanítványainak eredményei mindig örömet okoztak számára, s ezek megsokszorozták munkaerejét. Fontosnak tartotta a szülőkkel való jó kapcsolatot, és igyekezett az üzemekkel is kiépíteni a korrekt és hasznos szakmai együttműködést.

Miben rejlett Lőrincz tanár úr nevelői, oktatói egyéniségének nagysága? Milyen tulajdonságai, képességei emelték őt az átlagos tanáregyéniségek fölé? Talán az, hogy csodálatos és érdekes, sőt lenyűgöző órákat tudott tartani, amelyek egyszerre mozgósították az értelmet és az érzelmeket? Talán rendkívüli műveltsége, látóköre, olvasottsága, amely nemcsak tanítványainak, hanem kollégáinak tiszteletét és elismerését is kiváltotta? Meggyőződésem, hogy mégsem ezek a tulajdonságai emelték őt az átlagos pedagógus személyiségek fölé, hanem elsősorban a belülről áradó humanizmusa. Az, hogy nemcsak kollégáit, hanem tanítványait is egyenrangú partnernek tekintette. Az iskola valamennyi tanulóját – nemcsak azokat, akiket tanított – név szerint ismerte. Minden diákja tudta: bármilyen emberi

problémával, mindenkor megkeresheti, tőle tanácsot, segítséget kaphat. Soha nem adta ki tanítványait! Lőrincz igazgató úr alakja mindig az iskolához, az ifjúsághoz kapcsolódik. Tanítványai, akik rajongtak érte, ösztönösen megéreztek benne a nagy pedagógus személyiségét. Mindig zúgolódott a bürokratikus eljárások miatt, gyűlölte az írásbeli jelentéseket és „felterjesztéseket”. Szívesen mondta el szóban a véleményét, vagy töltötte idejét tanítványai között.

Félt a nyugdíjazástól, mert nem tudta elképzelni az életét a „fémipari” nélkül, ahogyan szeretett iskoláját mindig is nevezte. „Iskolaszagot kell éreznem” – mondta sokszor szűk baráti körben – amire mindig is szüksége volt. Nyugdíjba vonulásakor – 1980 végén – a tanulóifjúság, a tantestület, az egész országból összesereglett volt tanítványokkal közösen, bensőséges ünnepségen búcsúztatta a szeretett „mestert” a Park Moziban. Ez már csak keserű vigasz volt számára.

Amikor e megemlékezést írom volt tanáromról, kollégámról és igazgatómról, nem tudok (és nem is akarok) elfogulatlan lenni. Nem hallgathatom el azt a gyarlóságot, ami végül is korai – 64 éves korában bekövetkezett – halálához vezetett. Nyugdíjazás előtt „konceptációs vádakkal”, névtelen levélben, feletteseinél megvádolták. A hatalom illetékesei (akik természetesen ismerték Lőrincz József 38 éves pályafutását), ahelyett, hogy nyilvánosan visszautasították volna a képtelen rágalmat, „fektették az ügyet”, bizonytalanságban hagyva a megvádoltat. A hatalom emberei között minden bizonnyal voltak olyanok, akik kiállhattak volna mellette, de ők a hallgatást választották (talán pozícióféltésből, talán gyávaságból, vagy talán azért, mert akkor ez a magatartás volt a természetes?). Ő maga nem gazsulált senkinek saját védelmére, annyira képtelennek érezte a rágalmat. Amikor a névtelen feljelentés minden vádpontja összeomlott, már késő volt. Az elhúzódó „névtelen hallgatás” és bizonytalanság kikezdte idegrendszerét, egészségét, és ez végül is egy visszafordíthatatlan folyamat elindítója lett.

Emberi nagyságát bizonyítja, hogy amikor nyugdíjasként nehéz időszak következett számára, egyetlen zokszó sem hagyta el a száját – még a legszűkebb baráti körben sem. Az iskola és benne lévők mind kivétel nélkül a szívében éltek. Lev Tolsztojjal vallotta: „A bölcsességnek nincs szüksége erőszakra.”